

① + 1959 1/29 (74 yrs)

Kilényi János, sculptor
born Arad 1885 2/21

In U. S. 1916
1 west 67, NY 23

protr. New Series, vol. X. 203 -
encycl. of amer. biogr.

Hogy ült modelt Truman egy magyar szobrászművésznek

Kilényi Gyula elmondja élményeit a Fehér Házban — Amikor az elnök maga nyitott ajtót a művésznek — Az előre megrendelt győzelmi jelvény története

Feb. 9.

1949 Feb. 9.

December 14-én reggel 8 órakor Truman elnök a reggeli után átment hivatalába, de nem azért, hogy elnöki teendőit kezdje meg, hanem hogy modelt üljön Amerika egyik legkitűnőbb szobrászművészének, aki történetesen magyar. Julio Kilényi a neve, aradi származású és a plakettek, érmek, művészi emléktáblák készítésének — szóval a kis plasztikának — világszerte tisztelt mestere.

Dr. Kilényi Edward
fiúvére

Internat. Who's Who 1949
P 1081

1949

A műteremben

Az amerikai angolnyelvű lapokban is megjelent az erről szóló tudósítás és a fénykép, amely Truman elnököt és a róla készült beiktatási emléktáblát ábrázolja. Érdekes feladatnak kínálkozott tehát felkeresni Julio Kilényit a Central Park nyugati oldalán lévő studiojában. Ószes haja, közepmagas, jólöltözött férfi nyit ajtót. Szerény mosolya, illedelmes modora és a műterem tiszta, rendezett állapota cseppet sem vall bohémre.

És csakugyan, kiderül, hogy a Kilényi-családban tradíció a művészet és a beérkezettésg kiegyensúlyozott jöléte. Fivé-
re zenész és Hollywood beérke-
zettjei közé tartozik. Ennek
fia pedig Kilényi Edward, az
ünnepelel zongoraművész, a
művészlemezek egyik legföb-
bet foglalkoztatott szereplöje.
Jölét, kultura és történelem
tekint le reánk a falakról is.
Hogyne, hiszen Kilényi min-
tázta meg Woodrow Wilson,
Theodore Roosevelte, Calvin
Coolidge, Herbert Hoover,
Franklin Delano Roosevelte
portréit is. És se szeri, se szá-
ma az amerikai és világhires-
ségeknek, akiknek dombormü
plakettjeit az ö biztos keze for-
málta agyagba és ércebe.

Megbízás — a választás előtt

Megkérem, mondja el, ho-
gyan jutott hozzá a megbízás,
Truman elnök portréjának
megmintázására.

— A demokrata párt orszá-
gos elnökségének részéről Wil-
liam Hyman, a pénzügyi bi-
zottság tagja, rendelte meg a
portrét, még pedig a választás
előtt. Meg is mondta, hogy
annyira bizik Truman gyözel-
mében, hogy még csak kocká-
zatosnak sem tartja a rende-
lést.

— Mindenféle előkészületek
után, december 14-én meghi-
vást kaptam a Fehér Házba —
folytatja Kilényi — és Matt
Connelly titkár segítségével a
t a n á c steremben készítettem
elő a mintázást. Az elnök igen
jókedvűen, élénken jött be.

— Hová üljek? — volt az el-
nök első kérdése.

— Helyet foglalt az egyik
karosszékben (Vinson főbíró
nevét mutatta a névtábla raj-
ta), de a világítás nem volt jó.
Ezt meg is mondtam az elnök-
nek. Erre megfordította a szé-
ket, másként ült s így végre
jól dolgozhattam. Közölte ve-
lem, hogy ha a plakett kész
lesz, az első példányt a felesé-
ge, a "boss" fogja kapni. A
felírás csak annyi legyen: To
Bess Truman, from Harry S.
Truman.

Kezdenem kell a napot . . .

— Hyman vidám történetekkel szórakoztatta az elnököt — folytatta a művész — a választásokról, Missouriról volt szó. Az elnök igen mozgékony, egész lényét megnyerő szívélyesség önti el. Nem is csodálom, hogy győzött, hiszen mindenkit meghódít, aki közelről láthatja. Egy óra múlva órájára nézett:

— No, most már kezdenem kell a napot. Nagyon hálás vagyok Önnek — tette hozzá — és ha akarja, szívesen ülök máskor is.

(De erre nem volt szükség).

— Ezt is beleértve, összesen háromszor voltam az elnök előtt. Másodszor már a 16 incs magas és 22 incs széles bronzöntvényeket vittük. Ez kétoldalas megoldású és egy példány készült belőle, amely az elnöké. A második példányon a két nagy érem egymás mellé került, ebből az első példány Mrs. Trumané, a második a leányáé, a harmadik a fivéréé. Összesen tíz darab készült McGrath demokrata országos elnök, Johnson ezredes, Hyman és Matt Connelly titkár kapták a további példányokat.

— Harmadszor január 17-én kerülhettem az elnök elé. Ekkor volt az ünnepélyes átadás, fotografusok és a sajtó képviselőinek jelenlétében. Ez volt a plaket főpróbája. Az elnök igen szívélyes volt hozzám, nagyon tetszett a kivitel és a hasonlatosságot azzal is segítette kidomborítani, hogy az egyik fényképen ugyanolyan pózt vett fel, mint ahogyan portrém ábrázolja.

Az elnök ajtót nyit . . .

— Azt is el akarom mondani — folytatta Kilényi — hogy milyen figyelmes volt, amikor észrevette, hogy Johnson ezredes és én, kezünkben a nehéz bronzablákkal, kifelé haladunk. Elénk sietett az ajtóhoz és előzékenyen kinyitotta előttünk . . . Ebben a pillanatban éreztem az elnök lényének rendkívüli humanitását, az igazán jelentékeny ember szívbéli előkelőségét és azt, hogy mindig csak ember akar maradni, semmi más.

— Két nappal később az országos demokrata párt pénzügyi bizottsága nagy bankettet rendezett a Mayflower szállóban és ennek egyik aktusa volt domborművem leleple-

zése. A terem egyik részében vörös selyemmel leborított állványon volt elhelyezve a plakett. Ott volt Truman elnök, Barkley alelnök. Johnson ezredes mondotta az ünnepi beszédet, amelynek a végén viharos taps közben adta át az emlékművet. Ez a bankett és az a megleghangu méltatás, amelylyel engem is kitüntettek, mélyen bevésődött szívembe.

— Az ebéd után az elnök példányát elvitték a Fehér Házba, Mrs. Truman példányát pedig a Blair Houseba, az elnöki család lakosztályába.

4

Egy művész élete

Kilényi Gyula élete és karrierje külön érdekes tanulmány. Aradon született, majd faszobrásznak készült és Budapesten az iparművészeti iskolában, majd Németországban és Franciaországban folytatta tanulmányait. Tehetsége és hajlamai a kispasztikában találtak végleges kifejezési formát. Megbízásai 1907-ben Argentínába, 1916-ban pedig az Egyesült Államokba hívták. Itt hamar felfedezték és még polgársága megszerzése előtt plakettjeit mint a jelenkori amerikai művész alkotásait állították ki a muzeumok. Egymásután lépett ki Thomas A. Edison, Pershing generális, G. W. Eliot, Mark Twain, Woolworth, Rudyard Kipling, Padewski és más hírességek portréival és Wilson óta csaknem minden elnök beiktatási plakettjét is ő készítette el.

A Lincoln Tunnel, George Washington Bridge, a World's Fair emlékérméit is ő mintázta. Legutóbb pedig a New York International Airport felavatásánál, 1948 július 31-én Truman elnök és Dewey kormányzó — vagyis mindkét elnökjelölt — egyszerre vették át Kilényi plakettjeit. Rengeg tudás, kutatás és tanulmány huzódik meg alkotásai mögött és mert szívével-lelkével munkájába merül, szépen rendezett, boldog életét agglényként éli.

GÁSPÁR GÉZA